

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 21. juuni 2024
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2024/0599(NLE)

11462/24
ADD 1

SOC 493
EMPL 299
ECOFIN 750
EDUC 240

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	19. juuni 2024
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2024) 599 final
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2024) 599 final.

Lisatud: COM(2024) 599 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 599 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS

liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta

Suunis 5. Tööjõunõudluse suurendamine

Liikmesriigid peaksid aktiivselt edendama kestlikku sotsiaalset turumajandust, hõlbustama ja toetama investeerimist kvaliteetsete töökohtade loomisse ning kasutama liidu ja liikmesriikide 2030. aasta peamiste tööhõive-eesmärkide kohaselt ära ka digi- ja rohepöördega seotud potentsiaali. Selleks peaksid nad vähendama takistusi, millega ettevõtjad inimeste töölevõtmisel kokku puutuvad, edendama vastutustundlikku ettevõtlust ja tegelikku iseendale tööandjaks olemist ning toetama just mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete loomist ja kasvu, luues selleks muu hulgas rahastamisvõimalusi. Liikmesriigid peaksid aktiivselt edendama sotsiaalmajanduse, sealhulgas sotsiaalsete ettevõtete arengut ja kasutama ära selle kogu potentsiaali. Nad peaksid töötama välja asjakohased sotsiaalmajanduse meetmed ja strateegiad, edendama sotsiaalset innovatsiooni ja soodustama ärimudeleid, millega luuakse kvaliteetseid töövõimalusi ja sotsiaalset heaolu, eelkõige kohalikul tasandil, sealhulgas ringmajanduses ja piirkondades, mida üleminek rohemajandusele kõige rohkem mõjutab, pakkudes selleks muu hulgas sihipäraselt rahalist ja tehnilist tuge.

Et tugevdada vastupanuvõimet võimalike majandus- ja/või tööturušokkide suhtes, on oluline hästi kavandada lühendatud tööaja kavasid ja muu sarnase töökorralduse kavasid. Viimastega saab toetada ka struktuurset ümberkujundamist, hõlbustades ja toetades restruktureerimisprotsesse ning tööjõu ümberpaigutamist kahanevatest sektoritest uutesse sektoritesse, suurendades seeläbi tootlikkust, säilitades tööhõivet ja aidates moderniseerida majandust, sealhulgas seonduvate oskuste arendamise kaudu. Et luua kvaliteetseid töökohti, pakkuda võimalusi töökoha leidmiseks või vahetuseks kogu tööelu jooksul ning korvata tööjõupuudust ja oskuste nappust, tuleks kaaluda hästi läbimõeldud värbamis- ja üleminekustiimulite kasutuselevõttu ning täiend- ja ümberõppemeetmete võtmist, arvestades ka digi- ja rohepöörde vajadusi, demograafilisi muutusi ning mõju, mida avaldab Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu.

Maksukoormus tuleks nihutada tööjõu maksustamiselt muudele maksustamisallikatele, mis toetaksid paremini tööhõivet ja kaasavat majanduskasvu ning oleksid kooskõlas kliima- ja keskkonnaeesmärkidega; seejuures tuleks võtta arvesse maksusüsteemi ümberjaotavat mõju ning tagada samas maksutulu säilimine asjakohase sotsiaalkaitse pakkumiseks ja majanduskasvu soodustavate kulutuste tegemiseks.

Liikmesriigid, sealhulgas need, kus on kehtestatud seadusjärgne miinimumpalk, peaksid palkade kujundamisel soodustama kollektiivlääbirääkimiste pidamist ning tagama, et sotsiaalpartnerite kaasamine läbirääkimistesse on läbipaistev ja prognoositav. See võimaldab viia palgad vastavusse tootlikkuse arenguga ning tagada, et palgad on õiglased ja võimaldavad inimväärset elatustaset. Erilist tähelepanu tuleks pöörata väiksema ja keskmise sissetulekuga rühmadele, et soodustada ülespoole suunatud sotsiaal-majanduslikku lähenemist. Palgakujundusmehhanismide puhul tuleks arvesse võtta sotsiaal-majanduslikke tingimusi, sealhulgas tööhõive kasvu, konkurentsivõimet, ostujõudu ning piirkondlikke ja valdkondlikke suundumusi. Liikmesriigid ja sotsiaalpartnerid peaksid riiklikest tavadest lähtuvalt ning sotsiaalpartnerite sõltumatust arvestades tagama, et kõik töötajad saaksid piisavat palka, mille suurus on otseselt või kaudselt tuletatud kollektiivlepingutest või asjakohastest seadusjärgsetest miinimumpalkadest, võttes arvesse palkade mõju konkurentsivõimele, kvaliteetsete töökohtade loomisele, ostujõule ja palgavaesusele.

Suunis 6. Tööjõupakkumise edendamine ning parem juurdepääs tööhõivele ja elukestvatele oskustele ja pädevustele omandamisele

Arvestades digi- ja rohepööret, demograafilisi muutusi ja Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu, peaksid liikmesriigid panema rõhku kestlikkuse, tootlikkuse, konkurentsivõime, tööalase konkurentsivõime ja inimkapitali edendamisele, soodustama oskuste ja pädevuste omandamist kogu

elu jooksul ning reageerima tööturu praegustele ja tulevastele vajadustele, pidades silmas ka liidu ja liikmesriikide 2030. aasta peamisi eesmärke oskuste alal. Samuti peaksid liikmesriigid ajakohastama oma haridus- ja koolitussüsteeme ja neisse investeerima, et pakkuda kvaliteetset ja kaasavat haridust ja koolitust, sealhulgas kutseharidust, parandada haridustulemusi ning rohe- ja digipöördeks vajalike oskuste ja pädevuste pakkumist ning tagada juurdepääs digiõppele ja keeleõppele (nt pagulastele, sealhulgas Ukraina põgenikele, või hõlbustada juurdepääsu tööturule piiriülestes piirkondades), samuti ettevõtlusoskuste omandamisele. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd sotsiaalpartnerite, haridus- ja koolitusteenuste osutajate, ettevõtjate ja muude sidusrühmadega, sealhulgas komisjoni poolt 2024. aasta märtsis esitatud tööjõu ja oskuste nappuse vähendamise tegevuskava raames, et kõrvaldada haridus- ja koolitussüsteemide struktuursed puudused ning parandada nende kvaliteeti ja vastavust tööturu vajadustele, pakkudes selleks muu hulgas sihtotstarbelist rahalist ja tehnilist tuge. See aitaks ka ellu viia rohe- ja digipööret seeläbi, et tegeletakse oskuste mittevastavusega tööturu vajadustele ja tööjõupuudusega, muu hulgas nullneto- ja digitööstusega seotud tegevusaladel, sealhulgas ELi majandusjulgeoleku seisukohast olulistes valdkondades ning rohepöördega seotud valdkondades, nagu taastuvenergia kasutuselevõtt ja hoonete renoveerimine.

Erilist tähelepanu tuleks pöörata noorte haridustulemuste halvenemisele, eriti põhioskuste alal. Vaja on meetmeid, et tegeleda õpetajakutse ees seisvate probleemidega, sealhulgas õpetajakutse vähesel atraktiivsusega, õpetajate nappusega ning vajadusega investeerida õpetajate ja koolitajate digioskustesse ja digipädevusse. Lisaks peaksid kõik haridus- ja koolitussüsteemid tagama, et õppijad omandavad võtmepädevused, millega pannakse alus nende elukestvate kohanemis- ja toimetulekuvõimele – muu hulgas põhi- ja digioskused ning valdkonnaülesed oskused, samuti kriitilise mõtlemise oskus, mis on oluline desinformatsiooni ohu tõttu; ühtlasi tuleks tagada, et õpetajatel oleks ettevalmistus nende pädevuste edasiandmiseks õppijatele. Liikmesriigid peaksid toetama tööealisi täiskasvanuid koolitusele juurdepääsul ning suurendama inimestele pakutavaid stiimuleid ja nende motivatsiooni koolitustel osalemiseks, sealhulgas vajaduse korral isiklike õppekontode kaudu, tagades nende ülekantavuse töökoha vahetamise käigus, samuti koolituse kvaliteedi hindamise usaldusväärse süsteemi kaudu. Et toetada elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet, peaksid liikmesriigid uurima mikrokvalifikatsioonitunnistuste kasutamise võimalust. Nad peaksid võimaldama igal aastal tööturu vajadusi ette näha ja nendega paremini kohaneda; eelkõige tuleks luua võimalusi pidevaks täiend- ja ümberõppeks ning pakkuda terviklikku juhendamist ja nõustamist, et toetada kõigi jaoks ausat ja õiglast üleminekut, parandada tööhõive- ja sotsiaalseid tulemusi ning suurendada tootlikkust, kõrvaldada tööturu puudujäägid ja oskuste mittevastavused tööturu vajadustele, parandada majanduse üldist vapustustele vastupanu võimet ning hõlbustada võimalike kriisidega kohanemist.

Liikmesriigid peaksid edendama kõigi võrdseid võimalusi, pöörates tähelepanu haridus- ja koolitussüsteemides esinevale ebavõrdsusele, sealhulgas piirkondade lõikes. Eelkõige tuleks tagada laste juurdepääs taskukohasele ja kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule kooskõlas uute Barcelona eesmärkidega ning Euroopa lastegarantiiga. Liikmesriigid peaksid tõstma üldist kvalifikatsioonitaset, vähendama haridussüsteemist varakult lahkuvate noorte arvu, toetama ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest ja äärepoolsetest piirkondadest pärit laste võrdset juurdepääsu haridusele, suurendama kutsehariduse ja -õppe atraktiivsust ning juurdepääsu kolmanda taseme haridusele ja selle lõpetanute arvu, samuti suurendama teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) erialade lõpetajate arvu nii kutsehariduses ja -õppes kui ka kolmanda taseme hariduses, eriti naiste seas. Ka tuleks toetada väga heade ja tipptasemel haridustulemuste saavutamist, arvestades nende rolli ELi tulevase innovatsioonipotentsiaali edendamisel. Liikmesriigid peaksid hõlbustama noorte üleminekut haridussüsteemist tööturule kvaliteetse praktika ja õpipõisiõppe kaudu ning suurendama täiskasvanute, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate ja kõige vähem kvalifitseeritud õppijate osalemist pidevõppes. Võttes arvesse uusi nõudeid, mis kaasnevad digitaliseerimise, keskkonnahoidlikkuse ja elanikkonna vananemisega, peaksid liikmesriigid ajakohastama ja suurendama paindliku esma- ja jätku-kutseõppe pakkumist ja

kasutuselevõttu, tugevdama oma kutseharidussüsteemides tööloppimist, sealhulgas kättesaadava, kvaliteetse ja tõhusa õpiõppe kaudu, ning toetama madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute tööalase konkurentsivõime säilitamist. Lisaks peaksid liikmesriigid suurendama kolmanda taseme hariduse ja asjakohasel juhul teadusuuringute vastavust tööturu vajadustele, parandama oskuste asjakohasuse jälgimist ja prognoosimist, muutama oskused ja kvalifikatsioonid, sealhulgas välismaal omandatud oskused ja kvalifikatsioonid nähtavamaks ja võrreldavamaks, ning tagama ELi klassifikaatorite (st ESCO) järjepidevama kasutamise; ka peaksid liikmesriigid suurendama väljaspool formaalharidust ja -koolitust omandatud oskuste ja pädevuste tunnustamise ja valideerimise võimalusi, sealhulgas põgenike ja pagulaste ning ajutise kaitse all olevate isikute puhul. Oskuste nappust ja tööjõupuudust, sealhulgas rohe- ja digipöördega seotud oskuste nappust ja tööjõupuudust näiteks STEM-sektoris ning tervishoius ja pikaajalises hoolduses võib ELi kohaliku tööjõu kasutamata potentsiaali rakendamise kõrval leevendada ka väljastpoolt ELi pärit talentide ja oskustöötajate ligimeelitamine, seda valikulise sisserände ning ekspluateerivate töötingimuste ennetamise kaudu.

Liikmesriigid peaksid pakkuma töötutele ja tööturult eemale jäänud isikutele tõhusat, õigeaegset, koordineeritud ja vajadusekohast abi, mis seisneb tööotsingute, koolituse, täiend- ja ümberõppe ning muude tugiteenuste kättesaadavuse toetamises, pöörates erilist tähelepanu haavatavatele rühmadele ning rohe- ja digipöördest või tööturušokkidest mõjutatud inimestele. Selleks et märkimisväärselt vähendada ja ennetada pikaajalist ja struktuurset töötust, tuleks võimalikult kiiresti ning hiljemalt 18 kuud pärast isiku töötuks jäämist rakendada terviklikke strateegiaid, mis hõlmavad inimese individuaalse olukorra põhjalikku hindamist. Jätakuvalt tuleks tegeleda noorte töötusega ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) probleemiga, ennetades haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumist ja parandades struktuurselt üleminekut hariduselt tööellu, sealhulgas täielikult rakendades tugevdatud noortegarantiid, mis peaks samuti toetama kvaliteetsete töövõimaluste loomist noortele. Lisaks peaksid liikmesriigid rohkem rõhutama seda, milliseid uusi tulevikuväljavaateid ja võimalusi pakuvad noortele tööturul rohe- ja digipöörde.

Liikmesriigid peaksid püüdma kõrvaldada tööturul osalemist takistavaid asjaolusid ja töötamist pärssivaid tegureid ning pakkuma stiimuleid tööturul osalemiseks, seda eelkõige väikese sissetulekuga inimestele, leibkonna teisele palgasaajale (sageli naised) ja neile, kes on tööturult kõige rohkem kõrvale jäänud, sealhulgas rändetaustaga inimestele ja tõrjutud romadele. Võttes arvesse suurt tööjõupuudust teatavatel kutsealadel ja teatavates sektorites (eelkõige STEM-sektoris, tervishoius ja pikaajalises hoolduses, hariduses, transpordis ja ehituses), peaksid liikmesriigid aitama suurendada tööjõupakkumist; selleks peaksid nad eelkõige edendama piisava töötasu maksmist ja sobivaid töötingimusi, tagama, et maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemi ülesehitus soodustab tööturul osalemist ning et aktiivsed tööturumeetmed on tõhusad ja kättesaadavad, ning austama sotsiaalpartnerite rolli. Liikmesriigid peaksid toetama ka töökeskkonna kohandamist puudega inimestele, pakkudes selleks muu hulgas sihipärast rahalist ja tehnilist tuge, teavet ja teadlikkuse suurendamist ning teenuseid, mis võimaldavad neil inimestel tööturul ja ühiskonnas osaleda. Vähendada tuleks nii soolist tööhõive- ja palgalõhet kui ka soolisi stereotüüpe. Liikmesriigid peaksid tagama soolise võrdsuslikkuse ja naiste ulatuslikuma osalemise tööturul; sealhulgas tuleks tagada võrdsed võimalused ja karjääri edendamine ning kaotada takistused, mis ei lase naistel kõigil otsustustasanditel juhtimises osaleda, samuti võidelda vägivalga ja ahistamise vastu tööl, mis mõjutab peamiselt naisi. Tuleks tagada võrdne tasu võrdse või võrdväärse töö eest ning töötasu läbipaistvus. Edendama peaks nii naiste kui ka meeste töö, pere- ja eraelu ühitamist, eelkõige juurdepääsu kaudu taskukohastele ja kvaliteetsetele pikaajalise hoolduse ning alusharidus- ja lapsehoiuteenustele, samuti asjakohaste meetmete abil, mis vastavad digiüleminekust tulenevatele muutustele töömaailmas. Liikmesriigid peaksid tagama, et vanematel ja teistel hoolduskohustustega inimestel oleks võimalus saada sobivat perekondlikel põhjustel võetavat puhkust ja kasutada töö, pere- ja eraelu tasakaalustamiseks paindlikku töökorraldust, ning edendama nende õiguste tasakaalustatud kasutamist vanemate vahel.

Suunis 7. Tööturgude toimimise parandamine ja sotsiaaldialoogi tulemuslikumaks muutmine

Et dünaamilisest ja tootlikust tööjõust, uutest tööviisidest ning ärimudelitest oleks kasu, peaksid liikmesriigid tegema koostööd sotsiaalpartneritega ning edendama õiglaseid, läbipaistvaid ja prognoositavaid töötingimusi, mille puhul on õigused ja kohustused tasakaalus. Nad peaksid vähendama ja ennetama tööturu segmenteerumist, takistama deklareerimata töö levikut ja fiktiivsete füüsilisest isikust ettevõtjate tegevust ning soodustama üleminekut avatud töövormidele. Tööhõivekaitse-eeskirjad, tööõigus ja vastavad asutused peaksid tagama tööandjatele sobiva värbamiskeskonna ja vajaliku paindlikkuse, et neil oleks võimalik kiiresti kohaneda majanduskeskkonna muutustega, ning kaitsma samal ajal töötajate õigusi, tagades kõigile töötajatele sotsiaalkaitse, asjakohasel tasemel kaitstuse ning tervisliku, ohutu ja hästi kohandatud töökeskkonna. Paindliku töökorralduse, näiteks kaugtöö kasutamise edendamine võib aidata tööhõivet suurendada ja tööturget kaasavamaks muuta. Lisaks peaksid liikmesriigid toetama töötajaid, ettevõtjaid ja muid digiüleminekus osalejaid, edendades muu hulgas eetiliste ja usaldusväärsate tehisintellekti vahendite kasutuselevõttu. See võib hõlmata meetmeid töötajate täiend- ja ümberõppeks, et nad omandaksid uue elukutse, ning stiimuleid ettevõtetele, et nad võtaksid välja ja võtaksid kasutusele tehnoloogiad, mis võivad suurendada tootlikkust, olla täienduseks inimtööjõule ja leevendada tööjõupuudust esmatähtsates sektorites. Üldiselt ja eriti digitaalarengu kontekstis on väga oluline, et töötajatele oleksid tagatud nende õigused, mis puudutavad tööaega, töötingimusi, vaimset tervist töökohal ning töö- ja eraelu tasakaalu. Ennetada tuleks ebakindlaid töötingimusi põhjustavaid töösuhteid, sealhulgas platvormitöötajatega seotud ebakindluse juhtumeid, ning tagada algoritmide kasutamisel õigus, läbipaistvus ja vastutus, samuti võidelda ebatüüpiliste lepingute kuritarvitamise vastu. Ebaõiglase töölt vabastamise korral tuleks tagada juurdepääs tõhusale ja erapooletule vaidluste lahendamisele ning õiguskaitsevahenditele, sealhulgas, kui see on asjakohane, piisavale hüvitisele.

Poliitikameetmete eesmärk peaks olema parandada ja toetada tööturul osalemist, tööturu pakkumise ja nõudluse omavahelist vastavusse viimist ning tööturustaatus vahelist liikumist, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevates piirkondades, arvestades ka demograafilisi muutusi. Liikmesriigid peaksid pakkuma tõhusat tuge ja võimalusi tööleasumiseks neile, kes saavad tööturul osaleda, eelkõige alaesindatud rühmadele, kuhu kuuluvad näiteks naised ja noored, samuti haavatavas olukorras olevad inimesed, nagu madalama kvalifikatsiooniga inimesed ja pikaajalised töötud, puuetega inimesed, rändetaustaga inimesed, sealhulgas ajutise kaitse staatusega isikud, marginaliseeritud roma kogukondadesse kuuluvad inimesed ja eakamad töötajad. Liikmesriigid peaksid laiendama aktiivse tööturupoliitika kohaldamist ja muutma selle tulemuslikumaks, parandades tööturumeetmete otstarbekohasust, sihtrühmadele suunatust ja hõlmavust ning sidudes need meetmed paremini tööd otsivatele töötutele suunatud sotsiaalteenuste, koolituse ja sissetulekutoetusega, võttes arvesse nende õigusi ja kohustusi. Liikmesriigid peaksid võimalikult hästi ära kasutama ELi rahalisi vahendeid ja tehnilist tuge, et suurendada riiklike tööturuasutuste suutlikkust pakkuda tööotsijatele õigeaegset ja kohandatud abi, reageerida praegustele ja tulevastele tööturu vajadustele ning rakendada tulemuspõhist juhtimist, toetades nende suutlikkust kasutada andmeid ja digitehnoloogiat. Selles on oma osa ka erasektori tööturuasutustel.

Liikmesriigid peaksid tagama töötutele mõistliku kestusega piisavad töötushüvitised, mis on kooskõlas töötute poolt tehtud sissemaksete ja riiklike toetuskõlblikkuse eeskirjadega. Töötushüvitised ei tohiks pärssida kiiret tööturule naasmist ning nendega peaks kaasnema aktiivne tööturupoliitika, sealhulgas täiend- ja ümberõppe meetmed, mille kavandamisel võetakse arvesse ka tööjõupuudust ja oskuste nappust.

Suurendada ja piisavalt toetada tuleks õppijate, praktikantide ja töötajate, eelkõige vähemate liikuvuskogemustega kutseõppurite liikuvust, et parandada nende oskusi ja tööalast konkurentsivõimet, kasutada täielikult ära Euroopa tööturu potentsiaali ja aidata suurendada ELi tasandi konkurentsivõimet. Kõrvaldada tuleks ELi-sisese tööjõu liikuvuse takistused, sealhulgas

kutsekvalifikatsioonide tunnustamise ja omandatud sotsiaalkindlustusõiguste ülekandmise menetlustega seotud takistused. Kõigile piiriüleselt tegutsevatele isikutele tuleks tagada õiglased ja inimväärsed tingimused, vältida nende diskrimineerimist ja kindlustada neile ELi kodanikega võrdne kohtlemine, tagada riiklike ja ELi õigusaktide järgimine ning tõhustada liikmesriikide haldusasutuste vahelist halduskoostööd liikuvate töötajatega seotud küsimustes, kasutades Euroopa Tööjõuameti abi.

Kriitilise tähtsusega kutsealade töötajate ning piiriüleste, hooajaliste ja lähetatud töötajate liikuvust tuleks eriti toetada juhul, kui piir rahvatervisega seotud kaalutlustel ajutiselt suletakse. Liikmesriigid peaksid rohkem osalema talendipartnerlustes, et edendada seadusliku rände võimalusi, võttes kasutusele uued liikuvuskavad, ning kehtestama töötajatele ja nende perekondadele tõhusad integratsioonimeetmed, mis hõlmavad haridust ja koolitust, sealhulgas keeleõpet, ning tööhõivet, tervishoidu ja eluasest.

Ka peaksid liikmesriigid püüdma luua asjakohaseid tingimusi uute töövormide ja töömeetodite kasutuselevõtuks, mis aitaks avada töökohtade loomise potentsiaali ning tagaks samal ajal vastavuse kehtivatele sotsiaalõigustele. Nad peaksid inimesi nõustama ja selgitama neile nende õigusi ja kohustusi ebatüüpiliste töölepingute ja uute töövormide kontekstis, näiteks digitaalsete tööplatvormide kaudu tehtava töö ning alalise või osalise kaugtöö korral. Selles võib olla oluline roll sotsiaalpartneritel ning liikmesriigid peaksid neid toetama, et nad jõuaksid ka ebatüüpilises töösuhtes olevate ja uute töövormide raames töötavate isikuteni ja esindaksid neid. Lisaks peaksid liikmesriigid kaaluma jõustamise toetamist, näiteks koostama tööinspeksioonidele juhendeid või korraldama spetsiaalseid koolitusi, kus käsitletakс uusi töökorralduse vorme, sealhulgas digitehnoloogia ja tehisintellekti kasutamist, näiteks algoritmilist juhtimist, töötajate jälgimist ja kaugtööd.

Liikmesriigid peaksid tagama soodsa keskkonna kahepoolseks ja kolmepoolseks sotsiaaldialoogiks kõigil tasanditel, sealhulgas kollektiivlääbirääkimiste pidamiseks, avalikus ja erasektoris kooskõlas siseriikliku õiguse ja/või tavaga; see peaks toimuma pärast konsulteerimist sotsiaalpartneritega ja tihedas koostöös nendega, austades samal ajal nende sõltumatust. Liikmesriigid peaksid sotsiaalpartnereid kaasama süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt tööhõive-, sotsiaal- ning asjakohasel juhul majandus- ja muu avaliku sektori poliitika kujundamisse ja rakendamisse, sealhulgas seadusjärgse miinimumpalga kehtestamisse ja ajakohastamisse. Liikmesriigid peaksid aitama saavutada kollektiivlääbirääkimiste suuremat katvust, sealhulgas sotsiaalpartnerite suutlikkuse väljaarendamise ja suurendamise kaudu, võimaldama tõhusaid kollektiivlääbirääkimisi kõigil asjakohastel tasanditel ning soodustama nende tasandite vahelist ja ülest koordineerimist. Sotsiaalpartnereid tuleks innustada nende jaoks olulistes küsimustes kollektiivlepingute üle läbirääkimisi pidama ja lepinguid sõlmima ning täielikult tuleks austada nende sõltumatust ja kollektiivse tegutsemise õigust.

Asjakohasel juhul ja tuginedes olemasolevatele riiklikele tavadele, peaksid liikmesriigid võtma arvesse asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonide kogemusi tööhõive- ja sotsiaalküsimustes.

Suunis 8. Kõigi jaoks võrdsete võimaluste edendamine, sotsiaalse kaasatuse toetamine ja vaesuse vastu võitlemine

Liikmesriigid peaksid edendama kõigile avatud kaasavat tööturгу, võttes tõhusaid meetmeid, millega võideldakse igasuguse diskrimineerimise vastu ja edendatakse võrdseid võimalusi kõikide, eelkõige tööturul alaesindatud rühmade jaoks, pöörates nõuetekohast tähelepanu ka piirkondlikule ja territoriaalsele mõõtmele. Nad peaksid tagama võrdse kohtlemise tööhõive, sotsiaalkaitse, tervishoiu, alushariduse ja lapsehoiu, pikaajalise hoolduse, hariduse ning kaupadele ja teenustele, sealhulgas eluasemele juurdepääsu vallas, olenemata isiku soost, rassist või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest.

Liikmesriigid peaksid ajakohastama sotsiaalkaitstesüsteeme, et tagada piisav, tulemuslik, tõhus ja kestlik sotsiaalkaitse kõikide jaoks kõigis eluetappides, edendades sotsiaalset kaasatust ja sotsiaalset ülesliikuvust, luues stiimuleid tööturul osalemiseks, toetades sotsiaalseid investeeringuid, võideldes vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega ja tegeledes ebavõrdsuse probleemiga, sealhulgas maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide ülesehituse kaudu ning hinnates meetmete ümberjaotavat mõju. Kui täiendada üldisi lähenemisviise sihipäraste lähenemisviisidega, on sotsiaalkaitstesüsteemid tulemuslikumad. Sotsiaalkaitstesüsteemide nüüdisajastamise käigus tuleks parandada ka nende vastupidavust mitmetahuliste probleemide korral. Erilist tähelepanu tuleks pöörata vähekaitsstud leibkondadele, keda rohe- ja digipööre ning kõrge elukallidus, sealhulgas energiakulud, kõige rohkem mõjutavad. Liikmesriigid peaksid rohkem tegelema puudujääkidega töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsul sotsiaalkaitsele, võttes arvesse ebatüüpiliste töövormide sagenemist.

Liikmesriigid peaksid arendama ja lõimima aktiivse kaasamise kolme valdkonda: piisav sissetulekutoetus, kaasavad tööturud ning juurdepääs kvaliteetsetele tugiteenustele, mis vastavad individuaalsetele vajadustele. Sotsiaalkaitstesüsteemid peaksid tagama piisava miinimumsissetulekutoetuse kõigile, kellel puuduvad piisavad vahendid, ning edendama sotsiaalset kaasatust, toetades ja julgustades inimesi aktiivselt tööturul ja ühiskonnas osalema; selleks tuleks muu hulgas pakkuda sihipäraseid sotsiaalteenuseid. Et oleks tagatud võrdsed võimalused, peavad olema kättesaadavad sellised taskukohased, juurdepääsetavad ja kvaliteetsed teenused nagu alusharidus ja lapsehoid, kooliväline lapsehoid, haridus, koolitus, eluase ning tervishoid ja pikaajaline hooldus. Suurt tähelepanu tuleks pöörata vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisele, sealhulgas palgavaesuse kõrvaldamisele vaesuse vähendamist käsitlevate liidu ja liikmesriikide 2030. aasta peamiste eesmärkide raames. Euroopa lastegarantii täieliku rakendamise raames tuleks võtta terviklikke ja integreeritud meetmeid, eriti laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse kõrvaldamiseks. Liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil, ka lastel, oleks juurdepääs kvaliteetsetele esmavajalikele teenustele. Hädasolijatele või haavatavas olukorras isikutele peaksid liikmesriigid tagama ka juurdepääsu piisavale taskukohasele sotsiaaleluasemele või eluasemetoetusele. Nad peaksid tagama õiglase ülemineku puhtale energiale ning tegelema energiaostuvõimetuse kui üha olulisema vaesuse vormiga, võttes muu hulgas, kui see on asjakohane, haavatavatele leibkondadele suunatud sihipäraseid toetusmeetmeid. Liikmesriigid peaksid tõhusalt kasutama liidu rahalisi vahendeid ja tehnilist tuge, et investeerida sotsiaaleluruumidesse, eluasemete renoveerimisse ja kaasnevatesse teenustesse ning tegeleda pakilise vajadusega taskukohase ja inimväärse eluaseme järele. Nende teenuste puhul tuleks võtta arvesse puudega inimeste erivajadusi, sealhulgas juurdepääsetavust. Kodutuse vastu võitlemiseks tuleks konkreetselt edendada juurdepääsu alalisele eluasemele ja tugiteenuste pakkumist.

Liikmesriigid peaksid tagama õigeaegse juurdepääsu taskukohastele ja kvaliteetsetele ennetavatele ja aktiivravi- ning pikaajalise hoolduse teenustele, tagades samal ajal nende teenuste kestlikkuse pikas perspektiivis. Arvestades kasvavat nõudlust pikaajalise hoolduse järele, mis on seotud ka demograafiliste muutustega, tuleks tegeleda puudujääkidega pikaajalise hoolduse piisavuses, tööjõupuudusega ja halbade töötingimustega.

Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja kontekstis ja kooskõlas nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ¹ aktiveerimisega peaksid liikmesriigid jätkuvalt pakkuma Ukraina põgenikele piisavat kaitset. Liikmesriigid peaksid rakendama ka vajalikke meetmeid saatjata alaealiste suhtes. Kooskõlas Euroopa lastegarantiiga tuleks lapspõgenikele pakkuda alusharidus- ja lapsehoiuteenuseid ning muid esmatähtsaid teenuseid.

¹ Nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 7.8.2001, lk 12).

Pikenevat eluiga ja demograafilisi muutusi arvestades peaksid liikmesriigid tagama töötajatele ja iseenda tööandjatele pensionisüsteemide piisavuse ja kestlikkuse, pakkudes naistele ja meestele võrdseid võimalusi omandada ja koguda pensioniõigusi, sealhulgas täiendavate pensioniskeemide kaudu, et tagada neile vanaduspõlves piisav sissetulek. Pensionireforme tuleks toetada poliitikaga, mille eesmärk on vähendada soolist pensionilõhet, ja meetmetega, millega pikendatakse tööelu, näiteks tõstes tegelikku pensioniiga, lihtsustades nii vanemaealiste osalemist tööturul. Pensionireformid peaksid olema kooskõlas aktiivsena vananemise strateegiatega. Liikmesriigid peaksid alustama sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmadega konstruktiivset dialoogi ning võimaldama etapiviisiliste reformide tegemist.